

ФАКЕЛ У КЛІТЦІ

Тарас Франко з обрію часу і крізь час

Постать середульшого сина Івана Франка, нареченого на честь його великого попередника-предтечі в українському культурному каноні – Тараса Шевченка, тільки нещодавно почала виходити зі сливе архетипної тіні «великого батька» та немовби випростуватися на повен зріст. Лише нещодавно оприявнилися обриси чималого корпусу його різножанрової творчої спадщини¹.

Хто ж він, Тарас Франко? Яким постає перед нашим інтелектуальним зором з обрію часу? І чи здатен промовити до нас щось насправду істотне – крізь час, крізь роки й десятиліття фактичного забуття, а то й зневажливої обмови, цензурної наруги й зумисних кривотлумачень та наклепів недоброзичливців?

Філолог-класик, що з маєстатичної традиції античного письменства майстерно вилущував зерна веселої мудрості.

Письменник-жартівник, який на крилах гумору, сатири та іронії злітав понад сіру буденність та грайливо й високолетно ширяв у культурних просторах світової цивілізації – вздовж і впоперек.

Учений-франкознавець, який чи не першим застосував надійний методологічний арсенал високої філологічної школи до творчої спадщини автора «Лиса Микити» й «бориславських» повістей та оповідань.

Директор музею свого батька, який прагнув наблизити його до відвідувачів та шанувальників як живого сучасника і співрозмовника, а не фейкового «соціалістичного агітатора й популяризатора марксизму», тим самим наражаючись на звинувачення в «буржуазно-націоналістичних ухилах і перекрученнях». А своїм працівникам завше казав, зберігаючи олімпійський спокій і добрий гумор навіть у найскрутніших ситуаціях: «Зозульки, не перепрацювайтесь!».

Спортсмен і тіловиховник, який був живим утіленням античної максими: «В здоровому тілі здоровий дух», і над усе полюбляв великий теніс – далеко не «пролетарський» вид спорту.

¹ Див.: Тарас Франко. Вибране: У 2 т. / Упоряд. Євген Баран, Наталя Тихолоз. Т. 1: І. Наукові та науково-популярні праці Івано-Франківськ: Видавець Сеньків М. Я., 2015. 964 с.; Т. 2: ІІ. Художні твори. ІІІ. Мемуарні та автобіографічні праці. ІV. З епістолярної спадщини Івано-Франківськ : Видавець Сеньків М. Я., 2015. 760 с.

Художник-аматор, який у власних етюдах як формі персональної арт-терапії шукав порятунку від абсурду і фальші «радянської дійсності».

Об'єкт спостереження «Факел», що зумів залишатися собою навіть під недремним всевидячим оком тоталітарних спецслужб.

Справжній українець, який ніколи не цурався рідного слова і батьківської вишиванки та мав сміливість підносити голос на захист української мови навіть у найглухіші «застійні» часи.

Усе це про нього – Тараса Франка.

Усе це він – гідний сина свого великого батька.

Дім Франка (Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка) цим тематичним випуском Наукового вісника не тільки віддає заслужену данину шани своєму директорові (у 1947–1949 рр.) і видатному вченому-франкознавцеві, а й має на меті відкрити різні грані його творчої особистості, натури й характеру.

Основу збірника склали матеріали першої в історії франкознавства окремої конференції, присвяченої особистості й творчості Тараса Франка, що відбулася у Львові 22 березня 2019 р. з нагоди 130-річчя від дня його народження, під назвою «Тарас Франко: гідний син великого батька». Науковий форум організовано з ініціативи Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка, у його стінах, на його базі та зусиллями його колективу, за участі ГО «Асоціація Музеїв Івана Франка», Міжнародної асоціації франкознавців, Міжнародного фонду Івана Франка, Квартири-музею родини Івана Франка у Києві, під егідою Наукового товариства імені Шевченка. Участь у конференції взяли дослідники зі Львова, Києва, Івано-Франківська, Дрогобича, Нагуєвич, Криворівні... Вітальне слово до академічної спільноти промовили, зокрема, син ювіляра Роланд Франко, голова Міжнародного фонду Івана Франка, та лауреат Міжнародної премії імені Івана Франка Йоганнес Ремі (Фінляндія).

Та переконаний: ця конференція, як і це видання, що його тримає в руках допитливий читач, – лише початок осягнення багатогранного творчого феномена Тараса Франка, пролог до майбутніх видань і студій його доробку.

Наголошую: ґрунтовне дослідження спадщини і біографії Тараса Франка, як і всіх дітей письменника, позбавлене замшілих стереотипів та злісних упереджень, таких характерних для минулої лиховісної доби, дає підстави ствердити: літературна (і, ширше, творча) династія Франків стала феноменом української історії та культури другої половини XIX – XX століття.

Маємо справу не просто з проактивною та креативною родиною, гроном яскравих творчих індивідуальностей, пов'язаних узами кровної та світоглядної спорідненості, а з переконливим прикладом культурно-історичної тягlosti, міжгенераційної спадкоємності та ефективності цілеспрямованого національного виховання – цінностей, яких так бракує у нашому цивілізаційному просторі. Тож без осмислення творчого внеску кожного з представників цієї

династії в становлення модерної України, зокрема й Тараса Франка (як і його братів Андрія і Петра, сестри Анни та їхньої матері Ольги з Хоружинських) годі збагнути ані особистий та сімейний контекст життєтворчості Івана Франка, ані драматичні траєкторії розвитку української національної ідентичності у «довгому» ХІХ та «короткому» ХХ століттях.

Тарас Франко і справді був факелом, народженим для яскравого творчого горіння і засвіченим од любові, та насильно замкненим у клітці тоталітарного режиму (нехай комусь та клітка видавалася й золотою). Проте живий вогонь не здатні стримати жодні ґрати.

Тож сьогодні, на повен голос говорячи про нього як про повноважного й оригінального представника славної франківської династії, ведемо мову не про забуті документи проминулої епохи, а про естафету живого вогню і живого слова.

Ця естафета триватиме, доки ми здатні будемо не тільки відчувати жар того вогню – родом ще з кузні Якова-коваля у Нагуєвичах, а й почути це слово, витлумачити його і зрозуміти з перспективи нашої сучасності.

Факел Тараса Франка горить сьогодні яскравіше, ніж чимало миготливих феєрверків, пишних салютів і скоролетних псевдозірок.

Запрошуємо завітати біля його тепла й засвітитися від його світла.

Його характерно «франківські» вуса ледь ховають фірмово «тарасівську» усмішку, із затаєною в кутиках вуст філософічною іронією.

Тож хай він там, за обрієм, відчує тепло і світло нашої вдячної пам'яті.

Інакше навіщо Музей, якщо він не плекатиме пам'ять і вдячність?

Богдан ТИХОЛОЗ,
директор #ДомуФранка